

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

ЛУЦЕНКО ВІТАЛІЙ ІВАНОВИЧ

УДК 342.9 (477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ РЕГУЛЮВАННЯ
ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, старший дослідник

Шкарупа Костянтин Вікторович,

Бюро економічної безпеки України,

старший оперуповноважений в особливо важливих справах

Департаменту організаційного забезпечення діяльності

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

Гетьман Євген Анатолійович,

Національна академія правових наук України,

головний учений секретар

кандидат юридичних наук

Переверзєв Дмитро Миколайович,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,

старший викладач кафедри права та правоохоронної діяльності

Захист відбудеться «23» грудня 2025 р. об 11⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03037, м. Київ, просп. Повітряних Сил, 31

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «21» листопада 2025 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Протягом багатьох тисячоліть земля постає важливим чинником розвитку людства, адже вона є не лише просторовою основою існування суспільства, а й джерелом природних ресурсів, економічних можливостей і соціальної стабільності. З огляду на це, регулювання земельних відносин набуває важливого стратегічного значення для будь-якої сучасної цивілізованої держави, оскільки воно забезпечує збалансоване використання земельних ресурсів, захист прав їхніх власників і користувачів, а також гармонійний розвиток територій. Регулювання відповідних правовідносин покладено на низку суб'єктів, серед яких в умовах сучасних децентралізаційних процесів важливе значення мають органи місцевого самоврядування.

У системі публічного управління органи місцевого самоврядування виконують ключову функцію в забезпеченні належного правового порядку в земельній сфері, оскільки вони володіють найбільш повною та актуальною інформацією про потреби територіальних громад і стан земельних ресурсів на місцях. Завдяки впорядкуванню земельного фонду, ухваленню рішень щодо надання чи вилучення земельних ділянок, здійсненню контролю за дотриманням вимог земельного законодавства та забезпеченню прозорості земельних процесів місцеве самоврядування фактично втілює земельну політику держави в межах конкретних громадах. Таким чином, від узгодженості адміністративно-правових засад та їх ефективної реалізації залежить здатність органів місцевого самоврядування забезпечувати раціональне землекористування, захищати права громадян і сприяти сталому розвитку територій.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Окремі проблемні питання, присвячені діяльності органів місцевого самоврядування, у своїх наукових працях розглядали: Д. С. Батракова, К. Л. Бугайчук, Ю. В. Гаруст, Є. А. Гетьман, М. С. Гнатівський, В. А. Гузь, О. В. Джафарова, Є. В. Дуліба, О. Н. Євтушенко, О. І. Карий, Г. П. Клімова, В. І. Курило, І. В. Курило, Д. В. Лі, Л. І. Луценко-Миськів, Ю. В. Малиновський, А. А. Манжула, А. Ю. Мунько, В. В. Носік, В. М. Павліченко, Д. М. Переверзєв, Л. А. Радіонова, І. В. Романський, І. О. Святокум, В. О. Серьогін, О. П. Скороход, Є. Ю. Соболев, Л. В. Сорока, М. К. Тагачін, В. В. Чумак, Р. В. Шаповал, О. С. Шеремет, К. В. Шкарупа, О. П. Ярмиш та багато інших. Водночас, попри значний теоретичний доробок, у науковій літературі недостатньо дослідженим є питання адміністративно-правових засад діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин.

Отже, необхідність удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування за напрямом регулювання земельних відносин, а також відсутність комплексних монографічних досліджень, присвячених зазначеній проблематиці, зумовлюють актуальність і своєчасність представленої дисертаційної роботи, у межах якої висвітлено адміністративно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до

2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019; Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695; Концепції Державної цільової програми розвитку земельних відносин в Україні на період до 2020 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 743-р; Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19 січня 2022 р. № 70-р. Крім того, дисертацію підготовлено відповідно до Плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права на тему «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета та завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових засад діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин і надати обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства в цій сфері.

Досягнення поставленої мети зумовлює потребу в реалізації таких *завдань*:

– схарактеризувати державну регіональну політику у сфері земельних відносин як об'єкт адміністративно-правового регулювання та предмет діяльності органів місцевого самоврядування;

– встановити місце органів місцевого самоврядування в системі суб'єктів адміністративно-правового регулювання земельних відносин;

– виокремити напрями адміністративно-правового регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування;

– окреслити адміністративні інструменти органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин;

– проаналізувати адміністративні процедури органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин;

– з'ясувати особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з державними та громадськими інституціями у сфері регулювання земельними відносинами;

– визначити гарантії дотримання прав територіальної громади у сфері управління земельними відносинами;

– запропонувати шляхи розвитку адміністративного законодавства в частині вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування щодо правового регулювання земельних відносин в Україні.

Об'єктом дослідження є правові відносини, які виникають у процесі діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин.

Методи дисертаційного дослідження. Науково-методологічне підґрунтя дисертаційної роботи становить комплекс загальноправових і спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, використання *логіко-семантичного* методу дало змогу уточнити зміст низки понять, а саме: «політика», «державна політика»,

«адміністративні інструменти», «адміністративні процедури», «взаємодія», «гарантії» тощо. *Аналітичний* метод, а також методи *синтезу* й *аналізу* використовувалися для характеристики державної регіональної політики у сфері земельних відносин як об'єкта адміністративно-правового регулювання та предмета діяльності органів місцевого самоврядування (підрозділ 1.1), а також визначення місця органів місцевого самоврядування в системі суб'єктів адміністративно-правового регулювання земельних відносин (підрозділ 1.2). *Структурно-логічний* та *системно-функціональний* методи використано з метою: окреслити напрями адміністративно-правового регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування (підрозділ 1.3); схарактеризувати адміністративні інструменти органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин (підрозділ 2.1); висвітлити адміністративні процедури органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин (підрозділ 2.2). Метод *документального аналізу* та *системно-функціональний* метод використано з метою з'ясувати особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з державними та громадськими інституціями у сфері регулювання земельних відносин (підрозділ 2.3) та схарактеризувати гарантії дотримання прав територіальної громади у сфері управління земельними відносинами (підрозділ 3.1). Для визначення шляхів розвитку адміністративного законодавства в частині вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування щодо правового регулювання земельних відносин в Україні (підрозділ 3.2) було використано *порівняльно-правовий* метод.

Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять праці фахівців з галузей конституційного, адміністративного права тощо. Також використано здобутки фахівців з інших галузевих дисциплін: теорії управління, філософії, соціології тощо. *Нормативно-правовою основою* дисертації є Конституція України, а також низка законодавчих і підзаконних нормативних документів. *Інформаційною та емпіричною базою* дисертаційної роботи є наукова публіцистика, періодичні видання, статистичні дані тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є першою спробою в сучасних умовах з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових засад діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин, що дало змогу надати обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства в цій сфері.

За результатами здійсненого дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків. Зокрема, у роботі:

вперше:

– обґрунтовано, що роль органів місцевого самоврядування в системі суб'єктів адміністративно-правового регулювання земельних відносин розкрито в таких чинниках: по-перше, органи місцевого самоврядування покликані забезпечити належне втілення ідей, принципів, напрямів і пріоритетів загальнодержавного курсу щодо управління сферою земельних відносин на рівні окремих регіонів з урахуванням специфіки їхніх умов та рівня розвитку; по-друге, муніципальна влада

забезпечує дотримання режиму законності під час розпорядження земельними ресурсами, що перебувають у комунальній власності; по-третє, органи місцевого самоврядування забезпечують територіальну організацію підвідомчого їм регіону, вживають заходів щодо його раціонального облаштування з урахуванням наявних виробничих і соціальних потреб територіальної громади; по-четверте, органи місцевого самоврядування здійснюють облік земель, контроль за ефективністю та законністю їх використання; по-п'яте, до їхньої компетенції належить здійснення координації зусиль місцевих органів влади (як муніципальних, так і територіальних підрозділів органів виконавчої гілки влади) з питань реалізації державної політики у сфері земельних відносин; по-шосте, досліджувані органи здійснюють від імені держави юрисдикційні функції у сфері земельних відносин; по-сьоме, муніципальні органи відповідальні за проведення інформаційної та просвітницької роботи з населенням територіальної громади з питань земельних відносин;

– сформульовано авторське визначення поняття адміністративних процедур органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин, на підставі чого зазначено, що вони необхідні для забезпечення законності й ефективності, зрозумілості та прогнозованості дій суб'єктів владних повноважень, зокрема у відносинах із громадянами й колективними суб'єктами приватного права, їх захисту від свавілля та зловживань, а також забезпечення їхніх прав і законних інтересів надійним підґрунтям для оскарження дій (бездіяльності) органів місцевого самоврядування в разі виникнення такої необхідності;

– доведено, що адміністративний договір як регулятивний інструмент у сфері земельних відносин надає можливість органам місцевого самоврядування більш гнучко й ефективно вирішувати проблемні питання земельних відносин, адже, укладаючи адміністративний договір із суб'єктами публічної влади, приватними особами чи інститутами громадянського суспільства, органи місцевого самоврядування вступають у взаємовідносини із зазначеними суб'єктами на паритетних засадах, відповідно, права, обов'язки, гарантії, форми й напрями діяльності, а також інші важливі аспекти врегулювання відносин у цій сфері визначають у таких договорах на підставі взаємних погоджень і домовленостей;

удосконалено:

– науковий підхід щодо визначення причин прогалин в адміністративному законодавстві, яке регулює діяльність органів місцевого самоврядування щодо правового регулювання земельних відносин, зокрема: динамічний розвиток децентралізації, а також земельних відносин, що випереджає темпи оновлення законодавства; недостатня системність і узгодженість між адміністративним, земельним, містобудівним та екологічним законодавством; нечіткий або непослідовний розподіл повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування; занадто швидкі й непослідовні земельні реформи та децентралізаційні процеси, які створюють ситуації, коли нові повноваження не підкріплені деталізованими процедурами; техніко-юридичні недоліки в процесі нормотворчості; повномасштабна військова агресія, унаслідок якої питання регулювання діяльності місцевого самоврядування відходять на «другий план»;

– визначення поняття взаємодії органів місцевого самоврядування з державними та громадськими інституціями у сфері регулювання земельних відносин, які запропоновано розуміти як упорядковану, систематизовану й урегульовану нормами чинного законодавства спільну, взаємоузгоджену діяльність відповідних суб'єктів, спрямовану на ефективну реалізацію державної земельної політики, а також на прийняття правомірних і збалансованих рішень щодо використання й розподілу земельних ресурсів;

– твердження стосовно того, що здійснення державної політики у сфері земельних відносин є одним з основних предметів відання органів місцевого самоврядування, які зобов'язані забезпечувати її належне втілення на регіональному рівні в інтересах територіальної громади (громад), задля забезпечення благополуччя населення відповідного регіону й належного розвитку останнього;

– обґрунтування наукової думки про те, що гарантії незалежності в межах дотримання прав територіальної громади у сфері управління земельними відносинами полягають у створенні таких умов, за яких громада може самостійно й відповідально ухвалювати рішення щодо землі, не зазнаючи необґрунтованого тиску з боку вищих державних органів, приватних інтересів чи посадових осіб;

– розуміння змісту гарантій незалежності в межах дотримання прав територіальної громади у сфері управління земельними відносинами, який розкрито через визнання громади первинним носієм місцевої влади, що означає, що лише вона, а не будь-хто інший, визначає напрями використання, планування й розвитку своїх земельних ресурсів, а отже, у досліджуваному контексті незалежність виявляється не як відокремленість від держави, а як гарантована можливість реалізовувати власні повноваження в межах закону без зовнішнього втручання, яке може зашкодити внутрішнім інтересам громади в контексті управління земельними правовідносинами;

дістало подальшого розвитку:

– твердження про те, що важливим напрямом адміністративно-правового регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування є врегулювання матеріально-правових і процедурних засад здійснення контролю в цій сфері. У цьому контексті контрольна діяльність передбачає певне втручання в ті відносини й процеси, які є об'єктом такого контролю, з метою оцінювання стану законності в них, а також з'ясування стану дотримання вимог раціональності й ефективності використання суб'єктами цих відносин відповідних об'єктів, предметів, якщо необхідність дотримання цих вимог передбачена чинним законодавством;

– аргументація того, що дозвільні процедури в межах представленої в роботі проблематики, з одного боку, покликані забезпечити законність, прозорість і контрольованість процесу передання органами місцевого самоврядування комунальних земель у власність або в користування, а з іншого – захистити права й законні інтереси осіб, які мають намір реалізувати свої суб'єктивні можливості та легітимні прагнення в земельній сфері, а отже, дозвільна процедура уніфікує послідовність дій щодо реалізації зазначеного права та (або) інтересу й

унеможливиює оминання заінтересованими особами тих чи інших етапів або надання їм привілеїв чи пільг, якщо це не передбачено законодавством;

– обґрунтування наукової думки про те, що механізм громадських слухань на місцевому рівні є не декларацією, а реальною практикою, яку застосовують під час затвердження земельної/містобудівної документації; такі слухання дають змогу мешканцям, бізнесу, громадським організаціям впливати на рішення щодо розподілу чи використання земель, перевіряти, чи враховані соціальні та екологічні інтереси, а також підтверджують, як органи місцевого самоврядування на практиці організовують процедури публічності й залучення громади під час прийняття рішень щодо землі;

– розуміння значення взаємодії органів місцевого самоврядування з державними та громадськими інституціями у сфері регулювання земельними відносинами, яка забезпечує узгодженість рішень, що стосуються земельних питань; сприяє прозорості та громадському контролю; допомагає залучати експертів, а також зовнішні ресурси (фінансові, економічні, людські тощо); підвищує якість управління землею та мінімізує ризики виникнення конфліктних ситуацій; гарантує забезпечення балансу інтересів громади, держави й суспільства;

– обґрунтування необхідності розробки та прийняття Концепції державного розвитку земельних відносин в Україні на період до 2035 року, яка в межах представленої в роботі проблематики має вирішити такі завдання: забезпечити науково обґрунтоване унормування адміністративних процедур у земельній сфері та встановлення єдиних стандартів діяльності громад, що мінімізують правову варіативність і неоднозначність розуміння; передбачити механізми підсилення управлінських, аналітичних та інших функцій громад, включно з підготовкою кадрів та розвитком інституційної спроможності органів місцевого самоврядування; створити умови для більш ефективної подальшої цифровізації земельного адміністрування, узгодження кадастрових, реєстраційних і містобудівних систем, забезпечення прозорості управлінських рішень; уточнити правовий статус і розмежувати компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування, закріпивши механізми відповідальності за порушення або неефективне управління земельними ресурсами; побудувати ефективну модель нагляду, спрямовану не лише на контроль, а й на забезпечення науково-методичної, консультаційної та аналітичної підтримки громад у процесі реалізації земельних повноважень; сприяти узгодженню земельного регулювання з плануванням територій, розвитком інфраструктури та стратегічними пріоритетами територіальних громад.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації висновки та пропозиції використовуються та можуть бути використані в:

– *науково-дослідній роботі* – як підґрунтя проведення теоретико-прикладних досліджень, присвячених адміністративно-правовим засадам діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій діяльності* – у процесі розроблення нових і вдосконалення діючих нормативно-правових актів різної юридичної сили, положення яких

закріплюють адміністративно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин;

– *правозастосовній діяльності* – з метою підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин;

– *освітньому процесі* – під час підготовки підручників, навчальних посібників, а також навчально-методичних матеріалів з дисциплін «Адміністративне право», «Земельне право», «Державне управління» тощо.

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблематики та відповідні висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України» (м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р.), «Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 25–26 січня 2023 р.), «Modern Achievements in Legal Science and Practice (Riga, the Republic of Latvia, March 19–20, 2025).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять вісім підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 209 сторінок. Список використаних джерел містить 163 найменування на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, її зв'язок з науковими програмами, темами, планами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, його мету й завдання, розкрито наукову новизну отриманих результатів, теоретичне та практичне значення роботи, надано відомості про апробацію результатів дослідження, структуру й обсяг дисертації.

Розділ 1 «Загальна характеристика діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Державна регіональна політика у сфері земельних відносин як об'єкт адміністративно-правового регулювання та предмет діяльності органів місцевого самоврядування»* акцентовано, що державна політика є однією з основних форм діяльності суб'єктів публічної влади, яка виникає як реакція на суспільні проблеми, потреби й запити та виражає ставлення правлячої еліти до реалій і викликів суспільного розвитку, характеризує розуміння нею кола, змісту та глибини проблем, шляхів і засобів їх розв'язання.

Обґрунтовано, що важливість і цінність землі зумовлені тим, що вона: є просторовим базисом як держави загалом, так і різних форм організації населення зокрема; має провідне значення (як просторове, так і ресурсне) для економіки держави. Крім того, зауважено, що ключова роль землі як засобу виробництва та джерела прибутку в поєднанні з об'єктивною (просторовою) обмеженістю та вичерпністю цього ресурсу робить її надзвичайно привабливим і бажаним об'єктом власності, володіння, користування. Тому для того, щоб узгодити та збалансувати національні (загальносуспільні), групові й індивідуальні інтереси у сфері земельних відносин,

забезпечити належний рівень справедливості й безпеки в цій сфері, узгодити ці відносини з принципами, цілями та пріоритетами суспільного розвитку, держава здійснює комплекс дій і заходів політико-правового, організаційно-управлінського, матеріально-фінансового, правоохоронного, освітньо-виховного й іншого характеру, які становлять зміст державної політики у сфері земельних відносин.

На підставі аналізу низки наукових позицій сформульовано авторське визначення державної регіональної політики у сфері земельних відносин. Проаналізовано норми чинного законодавства, яке визначає засади здійснення відповідної політики. Доведено, що державна політика у сфері земельних відносин належить до основних повноважень органів місцевого самоврядування, які зобов'язані забезпечувати її належне втілення на регіональному рівні в інтересах територіальної громади (громад), задля забезпечення благополуччя населення відповідного регіону й належного розвитку останнього.

У підрозділі 1.2 *«Органи місцевого самоврядування в системі суб'єктів адміністративно-правового регулювання земельних відносин»* розкрито положення Європейської хартії місцевого самоврядування, на підставі чого зроблено такі висновки: по-перше, обсяги й межі компетенції органів місцевого самоврядування щодо здійснення державної політики у сфері земельних відносин визначаються законодавством; по-друге, органи місцевого самоврядування не може бути обмежено в повноваженнях щодо врегулювання питань у сфері земельних відносин органами центральної виконавчої влади; по-третє, здійснюючи державну політику у сфері земельних відносин, органи місцевого самоврядування повинні діяти в інтересах місцевого населення й водночас урахувати загальнодержавні пріоритети та принципи, проголошені в цій сфері; по-четверте, реалізуючи державну політику у сфері земельних відносин, органи місцевого самоврядування повинні мати вільний доступ до взаємодії із суб'єктами центральної та регіональної виконавчої влади; по-п'яте, центральні та регіональні органи виконавчої влади можуть делегувати свої повноваження органам місцевого самоврядування з метою більш ефективного врегулювання питань місцевого значення з огляду на особливості умов життєдіяльності й розвитку відповідного регіону, місцевості.

Здійснено аналіз норм чинного законодавства, яке регулює діяльність органів місцевого самоврядування та земельні правовідносини в Україні, аргументовано, що в системі суб'єктів адміністративно-правового регулювання земельних відносин органи місцевого самоврядування є самостійними й мають важливе значення. Акцентовано, що залученість органів місцевого самоврядування до врегулювання питань земельних відносин є ключовою умовою забезпечення адекватного співвідношення інтересів потреб і запитів територіальних громад із загальнодержавним курсом у цій сфері.

У підрозділі 1.3 *«Напрями адміністративно-правового регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування»* сформульовано авторський підхід до переліку напрямів адміністративно-правового регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування.

Зазначено, що перший напрямом є визначення концептуальних засад і перспектив розвитку регулювання сфери земельних відносин на загальнодержавному й регіональному рівнях. Констатовано, що такі засади закріплено у відповідних

нормативно-правових актах (найчастіше підзаконного рівня – укази Президента України, постанови чи розпорядження КМУ, накази певного міністерства, рішення місцевої ради на регіональному рівні), проаналізовано відповідні нормативно-правові акти.

Висвітлено землекористування як напрям адміністративно-правового регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування. Зауважено, що землекористування – це комплексний інститут, який регламентують норми як земельного, так і адміністративного права. Засобами останнього визначаються правила: розподілу земель, організації та ведення Державного земельного кадастру, здійснення оцінки земель, здійснення землеустрою та ведення містобудівної документації, використання й розпорядження землями, які знаходяться у власності держави та (або) територіальної громади, відчуження земель на користь держави та (або) територіальної громади.

Встановлено, що з метою ефективного й оперативного досягнення відповідних суспільно значущих цілей і завдань органи публічної влади можуть та мають взаємодіяти одне з одним і відповідним чином координувати свої спільні зусилля. Це стосується і здійснення державної політики у сфері земельних відносин, яка передбачає проведення складної комплексної роботи на різних рівнях публічного управління. Тому важливо забезпечити чітку й детальну регламентацію завдань, принципів, напрямів і форм організації та здійснення взаємодії й координації, впорядкувати інструменти оцінювання її ефективності та доцільності.

Крім зазначених вище, виокремлено й схарактеризовано такі напрями адміністративно-правового регулювання земельних відносин: 1) врегулювання матеріально-правових і процедурних засад здійснення контролю у сфері земельних відносин; 2) урегулювання процедур, які супроводжують механізми оподаткування; 3) здійснення адміністративної юрисдикційної діяльності у сфері земельних відносин; 4) визначення засад оцінювання ефективності діяльності органів публічної влади щодо здійснення державної політики у сфері земельних відносин.

Розділ 2 «Організація діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Адміністративні інструменти органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин» з'ясовано сутність категорії «адміністративні інструменти». Доведено, що адміністративний інструмент – це сукупність форм, методу (методів) і повноважень суб'єкта публічного управління, який вказує на те, у якому вигляді й у який спосіб цей суб'єкт здійснює свій управлінський вплив на предмет його відання та реалізує свої законодавчо визначені можливості й обов'язки у відповідній сфері суспільного життя. Сформульовано авторське визначення терміна «адміністративні інструменти органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин». Виокремлено й описано коло відповідних інструментів.

Аргументовано, що нормативно-правовий акт як адміністративний інструмент місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин дає змогу муніципальній владі встановлювати в певному регіоні загальнообов'язкові, формально визначені правила поведінки у сфері земельних відносин. Зауважено, що через нормативно-правові акти органи місцевого самоврядування забезпечують реалізацію

державної політики у сфері земельних відносин на регіональному рівні – встановлюючи матеріально-правові, а також процедурні вимоги щодо поведінки суб'єктів у зазначеній сфері, муніципальні органи адаптують загальні норми, прийняті в централізованому порядку, до умов і особливостей конкретного регіону.

Наголошено, що адміністративний (або індивідуальний) акт як адміністративний інструмент органів місцевого самоврядування є важливим інструментом, за допомогою якого вони регулюють відносини в земельній сфері, що надає можливість цим суб'єктам публічної влади індивідуалізувати загальні нормативно-правові приписи, пристосовуючи їх до конкретних ситуацій і визначених осіб.

Акцентовано, що адміністративний договір як регулятивний інструмент у сфері земельних відносин дає змогу органам місцевого самоврядування більш гнучко й ефективно вирішувати проблемні питання земельних відносин. Укладаючи адміністративний договір із суб'єктами публічної влади, приватними особами чи інститутами громадянського суспільства, органи місцевого самоврядування вступають у взаємовідносини із зазначеними суб'єктами на паритетних засадах, відповідно, права, обов'язки, гарантії, форми й напрями діяльності, а також інші важливі аспекти врегулювання відносин у земельній сфері визначаються у таких договорах на підставі взаємних погоджень і домовленостей.

Узагальнено, що окреслені адміністративно-правові інструменти є не лише окремими інструментами адміністрування, а й поєднанням тих, що були розглянуті, адже і контроль, і координація, і притягнення до відповідальності, і заохочення, і примус є симбіозом нормативних приписів, правозастосовних та (або) фактичних дій, заснованих на субординаційних, координаційних чи договірних засадах.

У *підрозділі 2.2 «Адміністративні процедури органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин»* запропоновано авторське визначення адміністративних процедур органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин. З'ясовано, що процедура встановлює послідовність дій зазначених суб'єктів щодо управління земельними відносинами, визначаючи в такий спосіб межі їх владної діяльності. Констатовано, що адміністративна процедура у сфері земельних відносин необхідна для того, щоб забезпечити законність та ефективність, зрозумілість і прогнозованість дій суб'єктів владних повноважень, зокрема у відносинах із громадянами й колективними суб'єктами приватного права, захистити їх від свавілля та зловживань, а також забезпечити їх права й законні інтереси надійним підґрунтям для оскарження дій (бездіяльності) органів місцевого самоврядування в разі виникнення такої необхідності.

Виокремлено й схарактеризовано такі адміністративні процедури органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин: дозвільні; реєстраційні; контрольні; процедури з відчуження землі, що перебуває у приватній власності, в інтересах суспільних потреб територіальної громади чи з мотивів суспільної необхідності; юрисдикційні; технічні.

Доведено, що адміністративна процедура є важливим елементом механізму регулювання органами місцевого самоврядування відносин у земельній сфері. Вони спрямовані на забезпечення уніфікованого (стандартизованого) порядку дій цих суб'єктів публічної влади як під час вчинення юридично значущих дій (тобто таких,

наслідками яких є виникнення, зміна чи припинення прав та обов'язків для суб'єктів досліджуваних правовідносин, зміни в правовому режимі певних об'єктів), так і під час здійснення інших дій, що прямо не тягнуть за собою зазначених наслідків, однак стосуються реалізації владних повноважень. Акцентовано, що функціональне призначення адміністративної процедури – це визначення певного алгоритму, послідовності дій органів місцевого самоврядування під час здійснення публічного управління у сфері земельних відносин. Своєю чергою суспільне значення цієї процедури полягає в застосуванні певних обмежень, забезпеченні високого рівня законності, прозорості й контрольованості владної діяльності зазначених суб'єктів, недопущення випадків її зловживанням і проявів владного свавілля у відносинах із громадянами та колективними суб'єктами приватного права.

У підрозділі 2.3 *«Особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з державними та громадськими інституціями у сфері регулювання земельних відносин»* таку взаємодію запропоновано розуміти як впорядковану, систематизовану та врегульовану нормами чинного законодавства спільну, взаємоузгоджену діяльність відповідних суб'єктів, яка спрямована на ефективну реалізацію державної земельної політики, а також на прийняття правомірних і збалансованих рішень щодо використання й розподілу земельних ресурсів.

Наголошено, що зазначена взаємодія має таке значення: забезпечує узгодженість рішень, що стосуються земельних питань; сприяє прозорості діяльності й ефективності громадського контролю; допомагає залучати експертів, а також зовнішні ресурси (фінансові, економічні, людські тощо); підвищує якість управління землею та мінімізує ризики виникнення конфліктних ситуацій; гарантує забезпечення балансу інтересів громади, держави й суспільства.

Здійснено аналіз норм чинного законодавства й наукових поглядів учених, на підставі чого сформульовано авторський підхід щодо особливостей взаємодії органів місцевого самоврядування з державними та громадськими інституціями у сфері регулювання земельних відносин.

Констатовано, що в сучасних умовах узгоджена взаємодія органів місцевого самоврядування з державними та громадськими інституціями у сфері регулювання земельних відносин постає як системний чинник і гарантія стабільності й раціонального використання земельних ресурсів. Лише за наявності багаторівневого діалогу можна забезпечити збалансованість локальних інтересів із національними пріоритетами, оскільки земля водночас є об'єктом приватної ініціативи, простором громадських потреб і стратегічним ресурсом держави. Залучення публічних інституцій різного рівня дає змогу мінімізувати конфлікти між користувачами, підвищити прозорість рішень і гарантувати, що будь-які зміни в земельному устрої ґрунтуються на правовій визначеності й суспільному консенсусі. Громадські організації своєю чергою посилюють легітимність регуляторних механізмів через експертний супровід, моніторинг і громадський контроль, що робить земельну політику не лише формально коректною, а й соціально прийнятною. Саме така триєдина взаємодія створює умови, за яких місцеві громади можуть адаптувати земельні рішення до власних потреб, не виходячи за межі правової держави й водночас сприяючи демократичному врядуванню.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Гарантії дотримання прав територіальної громади у сфері управління земельними відносинами»* на підставі узагальнення наукових підходів щодо розуміння гарантій було сформульовано авторське визначення гарантій дотримання прав територіальної громади у сфері управління земельними відносинами. Акцентовано, що в сукупності вказані гарантії спрямовані на те, щоб унеможливити порушення прав громади під час розпорядження, користування й охорони земель.

Виокремлено такі гарантії дотримання прав територіальної громади у сфері управління земельними відносинами: 1) конституційні; 2) законодавчі (нормативно-правові); 3) організаційні; 4) гарантії незалежності; 5) економічні; 6) інформаційні; 7) гарантії прозорості діяльності; 8) процесуальні гарантії. Надано змістовну характеристику кожній із зазначених груп гарантій.

Узагальнено, що сучасний стан реалізації гарантій дотримання прав територіальної громади у сфері управління земельними відносинами є досить суперечливим. З одного боку, нормативна база та інституційні механізми стали набагато сильнішими, а з іншого – їхня реальна ефективність суттєво залежить від практики застосування, яка може відрізнитися в кожній громаді. Формально громади отримали значно ширші повноваження внаслідок децентралізації: вони можуть самостійно розпоряджатися земельними ресурсами, формувати політику їх використання, брати участь у плануванні територій і контролювати дії місцевої влади. Це створює підґрунтя для реального самоврядування, за якого місцева спільнота самостійно розпоряджається своїми територіальними ресурсами. Однак фактична реалізація цих прав часто ускладнена нестачею кваліфікованих фахівців, обмеженими фінансовими ресурсами й нерівними інституційними спроможностями між громадами. У багатьох випадках громади формально мають право контролювати земельні рішення, але на практиці не володіють достатньою інформацією або інструментами впливу, щоб запобігати порушенням. Таким чином, зазначені гарантії можна схарактеризувати як такі, що мають достатньо сильну правову основу й поступово розвиваються в напрямі посилення ефективності, але все ще потребують підсилення інституційної спроможності, підзвітності місцевих органів, покращення якості процедур та активнішої участі самої громади в земельних процесах.

У підрозділі 3.2 *«Розвиток адміністративного законодавства в частині вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування щодо правового регулювання земельних відносин в Україні»* здійснено аналіз положень Стратегії регіонального розвитку 2021–2027 років та Концепції Загальнодержавної цільової програми використання та охорони земель, на підставі чого зазначено, що ці документи не містять чіткого окреслення проблем діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин, що створює невідповідність між загальнонаціональними цілями й реальними інституційними можливостями громад у цій галузі. Це є суттєвою проблемою, адже якщо на стратегічному та

концептуальному рівні не фіксуються слабкі місця у відповідній сфері, це призводить до хаотичності державної політики й непослідовності дій законодавця в цьому напрямі.

Наголошено, що нині важливим завданням законодавця є розроблення та прийняття Концепції державного розвитку земельних відносин в Україні на період до 2035 року. Цей документ має бути розраховано до 2035 року, оскільки умови сьогодення, втрата земельних ресурсів створює нові, безпрецедентні виклики, загрози та наслідки, з якими доведеться боротися ще багато років. Метою вказаного документа має бути передбачено: сформуувати цілісну, інституційно узгоджену й законодавчо стабільну модель адміністративного регулювання земельних відносин, яка забезпечить спроможність органів державної влади, місцевого самоврядування, а також інших державних і недержавних інституцій, ефективно, прозоро й однаково управляти земельними ресурсами, створюючи передумови для збалансованого розвитку територій.

На підставі здійсненого в дисертаційному дослідженні аналізу було сформульовано авторський підхід щодо узагальнення причин недосконалості адміністративного законодавства, яке регулює діяльність органів місцевого самоврядування щодо правового регулювання земельних відносин в Україні, а саме: динамічний розвиток децентралізації, а також земельних відносин, що випереджає темпи оновлення законодавства; недостатня системність і узгодженість між адміністративним, земельним, містобудівним та екологічним законодавством; нечіткий або непослідовний розподіл повноважень між органами державної влади та місцевого самоврядування; іноді занадто швидкі й непослідовні земельні реформи та децентралізаційні процеси, які створюють ситуації, коли нові повноваження не підкріплені деталізованими процедурами; техніко-юридичні недоліки в процесі нормотворчості; повномасштабна військова агресія, унаслідок якої питання регулювання діяльності місцевого самоврядування відходять на «другий план».

Представлено авторський підхід щодо напрямів розвитку адміністративного законодавства в частині вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування щодо правового регулювання земельних відносин в Україні.

Запропоновано вдосконалити організаційні аспекти здійснення відповідної діяльності, з огляду на що доцільно: 1) покращити систему планування діяльності органів місцевого самоврядування; 2) удосконалити кадрове забезпечення органів місцевого самоврядування, яке має бути орієнтовано на професіоналізацію відповідної сфери; 3) розширити систему інформаційного забезпечення здійснення контролю за станом земельних ресурсів.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертаційної роботи наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, яке полягало в тому, щоб розкрити сутність і виокремити особливості адміністративно-правових засад діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин, на основі чого надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює суспільні відносини в цій сфері. За результатами

дослідження сформульовано низку нових наукових висновків, основними з яких є такі:

1. Визначено поняття «державна регіональна політика у сфері земельних відносин» як комплекс заходів (політико-правових, організаційно-управлінських, правоохоронних тощо), які здійснюють органи центральної та місцевої публічної влади та які спрямовано на забезпечення належних умов для формування, реалізації, розвитку та припинення зазначених суспільних відносин на рівні окремих регіонів, а також: з одного боку, на ефективне впровадження загальних засад центральної державної політики у сфері земельних відносин в окремих регіонах з урахуванням їх природно-географічних, екологічних, економічних, демографічних, культурних та інших особливостей; а з іншого – на отримання зворотної реакції (відповіді) від місцевої влади щодо наявного стану зазначеної сфери, нагальних у ній проблем, потреб і запитів, а також пропозицій стосовно врегулювання відповідних проблемних питань.

Зауважено, що здійснення органами місцевого самоврядування державної регіональної політики у сфері земельних відносин є тією діяльністю, яку значною мірою регламентують засоби адміністративного права, адже досить широкий спектр відносин та інших юридично значущих аспектів, що супроводжують цю діяльність, мають яскраво виражений управлінський характер і матеріально-правові та процедурні засади їх реалізації регламентуються нормами саме адміністративного права й законодавства, а отже, забезпечуються адміністративними методами та засобами.

2. Доведено, що органи місцевого самоврядування є самостійною та важливою ланкою механізму адміністративно-правового забезпечення земельних відносин, яка в певному значенні розвантажує органи центральної виконавчої влади, беручи на себе низку завдань і функцій зі здійснення державної політики у сфері земельних відносин на регіональному рівні. Крім того, залученість органів місцевого самоврядування до врегулювання питань земельних відносин є ключовою умовою забезпечення адекватного співвідношення інтересів, потреб і запитів територіальних громад із загальнодержавним курсом у сфері земельних відносин.

3. Встановлено такі напрями адміністративно-правового регулювання земельних відносин: 1) визначення концептуальних засад і перспектив розвитку регулювання сфери земельних відносин на загальнодержавному й регіональному рівнях; 2) визначення правил ефективного землекористування; 3) врегулювання механізму взаємодії та координації між суб'єктами публічної влади щодо реалізації державної політики у сфері земельних відносин як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях; 4) врегулювання матеріально-правових і процедурних засад здійснення контролю у сфері земельних відносин; 5) врегулювання процедур, які супроводжують оподаткування земельних ресурсів; 6) здійснення адміністративної юрисдикційної діяльності у сфері земельних відносин; 7) визначення засад оцінювання ефективності діяльності органів публічної влади щодо реалізації державної політики у сфері земельних відносин.

4. Аргументовано, що адміністративні інструменти органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин доцільно тлумачити як

сукупність однорідних дій органів місцевого самоврядування, що мають визначений законодавством спосіб зовнішнього вираження й порядок реалізації з метою забезпечення ефективного виконання завдань і досягнення цілей здійснення публічного управління сферою земельних відносин на регіональному рівні. Інструменти публічного адміністрування опосередковують виявлення владної волі суб'єктів місцевого самоврядування та забезпечують практичне втілення їх владних повноважень у досліджуваній сфері. До переліку відповідних інструментів належать: нормативно-правові акти; адміністративний акт; адміністративний договір; фактичні дії.

5. Констатовано, що адміністративні процедури органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин слід розглядати як встановлений чинним законодавством порядок реалізації органами місцевого самоврядування своєї адміністративної компетенції в досліджуваній сфері суспільного життя. З'ясовано, що процедура визначає послідовність дій зазначених суб'єктів щодо управління земельними відносинами, окреслюючи таким чином межі їх владної діяльності.

Серед відповідних адміністративних процедур виокремлено: 1) дозвільні; 2) реєстраційні; 3) контрольні; 4) процедури з відчуження землі, що перебуває в приватній власності, в інтересах суспільних потреб територіальної громади чи з мотивів суспільної необхідності; 5) юрисдикційні; 6) технічні.

6. Обґрунтовано, що особливостями взаємодії органів місцевого самоврядування з державними інституціями у сфері регулювання земельними відносинами є такі, як: 1) наявність чіткого розподілу повноважень. Зокрема, у таких взаємовідносинах органи місцевого самоврядування вирішують питання розпорядження землями громади, тоді як державні органи забезпечують стандарти, реєстрацію, контроль, погодження й нагляд у досліджуваній сфері тощо; 2) у таких відносинах органи місцевого самоврядування й інші державні інституції нечасто є рівними партнерами, що пов'язано зі специфікою повноважень, а також завдань, які ці суб'єкти виконують у сфері регулювання земельних відносин; 3) більшість процедур взаємодії потребують узгодження; 4) у таких відносинах вищі органи державної влади, зокрема ОВА/ОДА, виконують координаційні й контрольні-наглядові функції; 5) наявність спільної відповідальності за стратегічні ресурси й безпеку, адже така взаємодія орієнтована на узгодження локальних і національних пріоритетів у поводженні із землею; 6) основу взаємодії складають інформаційно-кадастрові ресурси (ДЗК, реєстри речових прав), що вимагає синхронізації дій, обміну даними й технічної сумісності; 7) в умовах воєнного стану взаємодія ускладнюється через різну безпекову ситуацію на окремих територіях.

Виокремлено такі особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськими інституціями у сфері регулювання земельних відносин: 1) реалізація такої спільної діяльності передбачає, що процес прийняття земельних рішень реалізується у формі рівноправного діалогу між владою та громадськістю; 2) зміст взаємодії залежить від безпекової ситуації на певній території, адже окремі громади знаходяться в зоні ведення бойових дій або на прифронтових територіях; 3) має врегульований характер, в якому статус громадськості в цьому питанні є чітко

визначеним, а комунікація має нормативну форму й не залежить від «доброї волі» органів місцевого самоврядування; 4) такі взаємовідносини мають конфліктно-консенсусний характер, адже в процесі вирішення земельних питань часто виникають суперечності (забудова, зміна цільового призначення, доступ до природних ресурсів); 5) наявність підвищених вимог щодо прозорості процедур у сфері регулювання земельних відносин, а також підзвітності органів місцевого самоврядування громадськості; 6) існування високого рівня корупційних ризиків з боку органів місцевого самоврядування, які часто є перешкодою на шляху нормального функціонування спільної діяльності; 7) якість та ефективність взаємодії залежить від довіри та репутації сторін; 8) активне використання публічних і цифрових майданчиків у процесі взаємодії. Зокрема, така спільна діяльність переважно відбувається через: публічні слухання, відкриті презентації, цифрові геопортали, онлайн-збори тощо; 9) у кожній громаді взаємодія вибудовується по-різному й залежить від активності громади, історії конфліктів, економічної цінності землі.

7. З'ясовано, що гарантії дотримання прав територіальної громади у сфері управління земельними відносинами є системою правових, організаційних, управлінських, процедурних і процесуальних механізмів, які забезпечують реальне й ефективне здійснення, захист та відновлення прав територіальної громади у сфері використання, розпорядження й управління землею. У своїй сукупності вказані гарантії спрямовані на те, щоб унеможливити порушення прав громади під час розпорядження, користування й охорони земель. До переліку таких гарантій належать: 1) конституційні; 2) законодавчі (нормативно-правові); 3) організаційні; 4) гарантії незалежності; 5) економічні; 6) інформаційні; 7) гарантії прозорості діяльності; 8) процесуальні гарантії.

8. Доведено, що основними напрямками розвитку адміністративного законодавства в частині вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування щодо правового регулювання земельних відносин в Україні є такі:

– по-перше, узгодження норм Земельного кодексу України та законів України «Про землеустрій» та «Про місцеве самоврядування», зокрема слід: а) ширше визначити й деталізувати зміст повноважень місцевого самоврядування в частині регулювання земельних відносин; б) встановити межі юридичної відповідальності органів місцевого самоврядування за невиконання та/або неналежне виконання обов'язків у цій сфері; в) закріпити механізми оскарження рішень органів місцевого самоврядування тощо;

– по-друге, у Законі України «Про місцеве самоврядування» слід переглянути гарантії роботи органів місцевого самоврядування, зокрема доцільно: а) посилити гарантії фінансової самостійності громад; б) зміцнити захист від неправомірного втручання в прийняття рішень органів місцевого самоврядування з боку інших вищих органів державної влади; в) забезпечити сталість нормативно-правового регулювання діяльності органів місцевого самоврядування та земельних правовідносин;

– по-третє, підвищити інституційну спроможність органів місцевого самоврядування в частині регулювання земельних правовідносин, у межах чого слід:

1) підсилити кадрову спроможність громад, що передбачає формування компетентних місцевих команд: землевпорядників, кадастрових спеціалістів, юристів із земельних питань; 2) розвивати технічну та інформаційну базу, адже громади повинні мати доступ до сучасних геоінформаційних систем, якісних карт, кадастрових даних, інструментів обліку й аналізу земельних ресурсів; 3) сформувати чіткі внутрішні процедури ухвалення земельних рішень. Це передбачає прозорі регламенти, стандарти розгляду заяв, порядок погодження документації, систему публічності й участі громадськості.

Крім зазначеного, запропоновано вдосконалити організаційні аспекти здійснення відповідної діяльності, у межах чого доцільно: 1) покращити систему планування діяльності органів місцевого самоврядування; 2) удосконалити кадрове забезпечення органів місцевого самоврядування, яке має бути спрямовано на професіоналізацію відповідної сфери; 3) розширити систему інформаційного забезпечення здійснення контролю за станом земельних ресурсів. Усе зазначене вище має бути відображено в майбутній Концепції державного розвитку земельних відносин в Україні на період до 2035 року, мета якої повинна передбачати формування цілісної, інституційно узгодженої та законодавчо стабільної моделі адміністративного регулювання земельних відносин, яка забезпечить спроможність органів державної влади, місцевого самоврядування, а також інших державних і недержавних інституцій ефективно, прозоро й однаково управляти земельними ресурсами, створюючи передумови для збалансованого розвитку територій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Луценко В. І. Роль органів місцевого самоврядування в системі суб'єктів адміністративно-правового регулювання земельних відносин. *Право та державне управління*. 2022. № 4. С. 394–399.

2. Луценко В. І. До характеристики напрямів адміністративно-правового регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування. *KELM*. 2023. № 7 (59). С. 472–476 (Республіка Польща).

3. Lutsenko V. The Concept of State Regional Policy in the Field of Land Relations. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2024. № 4. P. 5–9.

4. Луценко В. І. До характеристики ключових адміністративних інструментів органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин. *Право та державне управління*. 2025. № 3. С. 56–61.

5. Луценко В. І. До проблеми визначення поняття адміністративних інструментів органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 4. С. 241–245.

засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Луценко В. І. Державна регіональна політика у сфері земельних відносин як об'єкт адміністративно-правового регулювання та предмет діяльності органів місцевого самоврядування. *Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.

(Київ, 19–20 жовт. 2022 р.) Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2022. С. 58–61.

7. Луценко В. І. Визначення правил ефективного землекористування як важливий напрямок адміністративно-правового регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування. *Правові проблеми сучасності та наукові підходи до їх вирішення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25–26 січ. 2023 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 129–131.

8. Луценко В. І. Нормативно-правовий акт як адміністративний інструмент місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин. *Modern Achievements in Legal Science and Practice: International scientific conference* (March 19–20, 2025. Riga, the Republic of Latvia). Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2025. С. 226–229.

АНОТАЦІЯ

Луценко В. І. Адміністративно-правові засади діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2025.

У роботі здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягало в тому, щоб з'ясувати сутність та особливості адміністративно-правових засад діяльності органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин, на основі чого розробити пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює суспільні відносини у відповідній сфері суспільного життя.

Схарактеризовано державну регіональну політику у сфері земельних відносин як об'єкт адміністративно-правового регулювання та предмет діяльності органів місцевого самоврядування. Визначено місце органів місцевого самоврядування в системі суб'єктів адміністративно-правового регулювання земельних відносин. Виокремлено напрями адміністративно-правового регулювання земельних відносин органами місцевого самоврядування. Окреслено адміністративні інструменти органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин. Розкрито адміністративні процедури органів місцевого самоврядування у сфері регулювання земельних відносин. З'ясовано особливості взаємодії органів місцевого самоврядування з державними та громадськими інституціями у сфері регулювання земельних відносин. Схарактеризовано гарантії дотримання прав територіальної громади у сфері управління земельними відносинами. З'ясовано напрями розвитку адміністративного законодавства в частині вдосконалення діяльності органів місцевого самоврядування щодо правового регулювання земельних відносин в Україні.

Ключові слова: політика, державна регіональна політика, адміністративно-правове регулювання, предмет, діяльність, органи місцевого самоврядування, земельні відносини, напрями регулювання, адміністративні інструменти,

адміністративні процедури, взаємодія, гарантії, удосконалення, адміністративне законодавство.

SUMMARY

Lutsenko V. I. Administrative and legal principles of the activities of local self-government bodies in the field of regulation of land relations. – *Qualification scientific work in the form of a manuscript.*

Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences in the specialty 12.00.07 «Administrative law and process; financial law; information law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2025.

The work presents a theoretical generalization and a new solution to the scientific task, which is to clarify the essence and features of the administrative and legal principles of the activities of local self-government bodies in the field of regulation of land relations, on the basis of which to develop proposals and recommendations aimed at improving administrative legislation that regulates public relations in the relevant sphere of public life.

The state regional policy in the field of land relations as an object of administrative and legal regulation and the subject of activity of local self-government bodies is described. The place of local self-government bodies in the system of subjects of administrative and legal regulation of land relations is established. The directions of administrative and legal regulation of land relations by local self-government bodies are highlighted. The administrative instruments of local self-government bodies in the field of regulation of land relations are outlined. The administrative procedures of local self-government bodies in the field of regulation of land relations are disclosed. The peculiarities of interaction of local self-government bodies with state and public institutions in the field of regulation of land relations are clarified. The guarantees of observance of the rights of the territorial community in the field of management of land relations are characterized. The ways of development of administrative legislation in terms of improving the activities of local self-government bodies in the field of legal regulation of land relations in Ukraine are worked out.

Keywords: policy, state regional policy, administrative and legal regulation, subject, activity, local government bodies, land relations, areas of regulation, administrative instruments, administrative procedures, interaction, guarantees, improvement, administrative legislation.